

Op weg naar mooie wegbermen

Henk Lubberding

Eindelijk aandacht voor verbetering van wegbermen. Samen met de waterschappen voert de gemeente actie om zoveel mogelijk bijvriendelijke bermen en natuurvriendelijke oevers te realiseren. In de Hof van Seghwaert en Palenstein zijn zogenaamde “[Idylles](#)” (een initiatief van de vlinderstichting voor bloemrijke percelen) gerealiseerd. Ook gaan de Vlinderstichting, Floron en LTO

Nederland samen de boeren adviseren om de bermen niet meer te klepelen en te verhakselen, wat tot verruiging leidt, maar te maaien en af te voeren, waardoor er een meer diverse vegetatie ontstaat (bericht in Bionieuws, 18 november 2017).

Lovenswaardige initiatieven, maar laat er alleen inheemse planten in groeien!

Toe dan maar, nog een pluim voor de gemeente. Het gruttolandje en het libellenreservaat zijn door de gemeente Zoetermeer uitgeroepen tot natuurkerngebieden.

Tuinbericht

Henk Lubberding

Onze Vlier (*Sambucus nigra*) dreigt het loodje te leggen, maar volgens de flora worden vlieren niet ouder dan zo'n 30 jaar en hij stond er al toen we hier 19 jaar geleden kwamen wonen. De bloei is ook al jaren zeer matig. Jammer voor de vlierbessenwijn en voor de spreuwen, maar daarom zien we die ook nooit in onze tuin. Vlierbessen bevatten veel vitamines en het licht giftige *sambunigrine*, dat echter door koken onschadelijk wordt. De vlier stelt geen hoge eisen aan zijn standplaats en wordt zelfs in dakgoten gevonden, maar is bij uitstek geschikt als indicator voor stikstofrijke grond, net als Brandnetel (*Urtica dioica*).

Vlier (Anneke Wagner)

Aan de Vlier worden diverse heilzame werkingen toegeschreven. Hippocrates en andere Griekse geneesheren beschouwden de Vlier als een “medicijnkastje”. Voorafgaand aan het tijdperk van de antibiotica, was Vlier één van de belangrijkste ingrediënten in veel bereidingen van kruidengenezers, farmaceuten en medici. Nu nog wordt Vlier gebruikt in de vorm van een extract ter bestrijding van verkoudheid, virale infecties (influenza en herpesvirussen) en

ter ondersteuning van de natuurlijke herstelprocessen.

Aan de bloesem van de Vlier worden voorspellende krachten toegeschreven. In Centraal-Europa hangen jonge meisjes in de nacht van 21 juni een bloeiende bloeiwijze achter het bed. Hierdoor zal hun toekomstige echtgenoot zich in hun droom openbaren.

De Floron-dag 2017 in het teken van 300 jaar planten kijken

Johan Vos

Op zaterdag 9 december waren de floristen in groten getale naar Nijmegen afgereisd om daar een interessant programma te volgen en elkaar te spreken. Deze dag wordt al vele jaren georganiseerd door Floron en de KNNV. Door de parallelle programmering waren de 600 floristen gedwongen om een keuze te maken voor de meest tot de verbeelding sprekende presentatie. Regelmatig stelt dat de deelnemers voor een dilemma.

Tijdens de plenaire opening vertelde de nieuwe Floron-voorzitter Hennie Roorda dat Floron volgend jaar 30 jaar bestaat en maakte ze de namen van de twee vrijwilligers van het jaar bekend. Beide heren zijn geen onbekenden in Zoetermeer, het zijn Ton Denters en Sipke Gonggrijp. Terechte keuzes lijkt mij, heren gefeliciteerd!

Ook interessant is dat er een Floron-soortbeschermingsfonds bestaat. Met dit fonds kunnen aanvullende, concrete en kleinschalige beschermingsprojecten van bedreigde plantensoorten met maximaal € 1000.- ondersteund worden. Een aanvraagformulier is te vinden op de website.

Lenie Duistermaat presenteerde dit keer gelukkig weer zelf een selectie van de bijzondere vondsten

Veel belangstelling (Website Floron)

die in 2017 bij Naturalis zijn binnengekomen. Daarna gaf Laurens Sparrius ons een mooi overzicht van het verspreidingsonderzoek in Nederland dat al een lange historie kent. Op basis van wat wij met z'n allen aanleveren kan er bijvoorbeeld elke 10 jaar een Rode lijst gemaakt worden. Ook ging hij in op het valideren en meldde hij dat tegenwoordig ook de zoekinspanning meeweegt. Men gaat er van uit dat dat een KM-hok met meer dan 150 soorten als compleet geïnventariseerd wordt beschouwd.

De provinciale meetnetten daarentegen maken gebruik van PQ's wat trends levert over de vrij algemeen voorkomende soorten. Een leuke nieuwe ontwikkeling is dat er op basis van het voorkomen van plantensoorten een klimaatkaart en een stikstofkaart van ons land gemaakt kan worden.

Sipke Gonggrijp ging in zijn bijdrage in op de campingflora, een project dat nu al heel veel nieuwkomers (uit het zuiden) heeft opgeleverd. Wordt vervolgd.

Joop Schaminee presenteerde een Revisie van de "Vegetatie van Nederland", dat in Nijmegen ook in boekvorm verkrijgbaar was. Na de Vegetatie van Nederland in 5 delen en de KNNV-veldgidsen "Plantengemeenschappen" en "Rompgemeenschappen" kon deze revisie, op basis van veel meer basisgegevens (650.000 opnamen) en nieuwe inzichten, plaatsvinden.

Uit de maatschappelijke behoefte om meer ruimte te creëren voor bestuivende insecten in onze bermen is het project "Mijn berm bloeit" ontstaan. Het streven van de 250 deelnemers om 1000 bermen in 2017 te inventariseren is ruimschoots gehaald. De resultaten kunt u terugvinden op de

website en vormt de basis voor dialoog met de bermbeheerders. Meedoen kan door een zoekkaart, een handleiding en een veldformulier te downloaden.

Het laatste onderwerp dat ik even wil aanstippen is het tot stand komen van de “Flora Zeelandica”. Fascinerend om van Nathalie de Somer van de plantenwerkgroep van De Steltkluut te horen hoe je door slimme communicatie en een uitgekende strategie in enkele jaren de flora van een hele provincie in kaart kunt brengen.

Overleg met gemeente Zoetermeer en HHR Schieland

Henk Lubberding

Kwaliteit van de openbare ruimte

De gemeenteraad heeft aangegeven dat er na alle bezuinigingen nu extra geld komt voor verhogen van de kwaliteit van de openbare ruimte. Samen met de natuurverenigingen, de waterschappen, de aannemers en de uitvoerders worden – voor het eind van het jaar – concrete plannen gemaakt, waarin *natuurvriendelijke oevers*, [Zoetermeer zoemt](#) en de [actie Steenbreek](#) verwerkt worden.

Ecokleurenkoers

HHR Schieland maakt bij het handhaven van hun watergangen gebruik van de ecokleurenkoers, waarbij voor de kleuren geldt:

Blauw: uitsluitend voor doorstroming

Geel: beperkte aandacht voor natuur, begroeiing aan één kant, maaien in blokken

Groen: aandacht voor natuur, aan beide kanten begroeiing.

Er is steeds meer overleg tussen waterschap en gemeente over gezamenlijke aanpak, omdat de watergangen van het waterschap zijn, maar de belendende oevers van de gemeente. Dit overleg heeft o.a. geleid tot het aanstellen van één aannemer (BAM).

Het libellenreservaat

Het libellenreservaat (en het gruttolandje) zijn uitgeroepen tot natuurkerngebied, hetgeen ze een beschermde status geeft. De libellentellers vergaderen binnenkort over *5 jaar libellen monitoren*; zij zullen het plan van aanpak van de aannemer (BAM) bestuderen en verwerken in een nieuw monitor- en beheerplan

De enquêteresultaten

De redactie

Op de enquête waarin we vroegen om uw reactie op onze Nieuwsbrief hebben twaalf mensen gereageerd. Drie personen hiervan in de vorm van een mail en 9 met een ingevuld formulier. Totaal zijn er 40 formulieren verstuurd. Uit de teruggezonden formulieren kunnen we de conclusie trekken dat de verschillende onderwerpen die in de Nieuwsbrief aan de orde komen gemiddeld met een 3.5 tot 4 (op een schaal van 5) worden gewaardeerd. Dat is niet slecht, maar gezien het lage aantal

reacties zegt dat niet zo veel.

De uitkomst op de vraag "Print u de nieuwsbrief of leest u hem op tablet of anders" werd verdeeld gereageerd. Slecht één persoon gaf aan een papieren versie te prefereren. De oplage maakt het niet mogelijk om weer terug te keren naar een papieren versie. Qua milieuconsequenties ligt dat ook niet voor de hand omdat u bij een digitale brief zelf beslist of u die wilt printen en dat scheelt papier.

De reeds door ons aan het bestuur voorgestelde veranderingen voeren we door m.i.v. 2018. De Nieuwsbrief zal voortaan 4 maal per jaar verschijnen. Sommige rubrieken zullen wat korter en bondiger zijn. Een 3 maandelijks uitgebreide agenda zal een vast punt van de Nieuwsbrief worden. Zonder onze zusterverenigingen in de wielen te rijden, zoeken we naar mogelijkheden om de diversiteit aan onderwerpen te vergroten. Hoe, dat zal later dit jaar, duidelijk worden.

Natuuragenda 2018 1ste kwartaal

- Donderdag 18 januari 10.00 uur* **Paddenstoelenwerkgroep NMV Zoetermeer**
Westerpark Parkeerplaats Turfberg bij info bord Westerpark
Info: <https://www.knnv.nl/node/13257>
- Zondag 28 januari 14.00-15.00 uur* **Winterwandeling Natuurtuin 't Westpunt Westerpark.**
Info : www.vriendennatuurtuinzoetermeer.nl/agenda/
- Zaterdag 27 en Zondag 28 januari* **Nationale Tuinvogeltellingweekend**
info: www.tuinvogeltelling.nl/
- Zondag 11 februari 14.00 uur* **Excursie Rode kelkzwammen IVN Zoetermeer**
Broekwegkade Einde bebouwing Zoetermeer.
info: www.ivn.nl/afdeling/zoetermeer
- Donderdag 15 februari 10.00 uur* **Paddenstoelenwerkgroep NMV Zoetermeer**
Noord Aa gebied Parkeerplaats einde Turfschipkade.
- Zaterdag 17 februari 10.30 uur* **ALV KNNV Zoetermeer**
Leiwater 1 Komt allen naar de ALV om mee te denken en te praten over de toekomst van KNNV Zoetermeer en de samenwerking met IVN en VWZ.
- Zondag 25 februari 14.00-15.00* **Winterwandeling Natuurtuin 't Westpunt Westerpark.**
Info www.vriendennatuurtuinzoetermeer.nl/agenda/
- Donderdag 1 maart 10.00 uur* **Paddenstoelenwerkgroep NMV Zoetermeer**
Buytenpark Parkeerplaats Snowworld (Buytenparklaan 30).
- Zaterdag 3 maart 2018* **Landelijke Vlinderdag** in Wageningen
Ieder jaar organiseert De Vlinderstichting de Landelijke Vlinderdag. Een dag boordevol films en lezingen van deskundigen (waaronder dit jaar drie hoogleraren). Er is een infomarkt met veel verkoop- en informatiestands en u heeft de gelegenheid om andere vlinderliefhebbers te ontmoeten.
Het thema is dit jaar: Vlinderrijk Grasland. Uit onderzoek blijkt dat het aantal nectarplanten de laatste jaren

Woensdag 8 maart 19.30

schrikbarend is afgenomen. En geen nectar betekent geen voedsel voor vlinders (en bijen) [Verder lezen en aanmelden](#)

Voorbespreking plantenwerkgroep seizoen

Bij Joke de Ridder Diabaas 1.

Donderdag 15 maart 10.00 uur

Paddenstoelenwerkgroep NMV Zoetermeer

Natuurtuin Parkeerplaats Turfberg bij info bord. Westerpark

Donderdag 29 maart 10.00 uur

Paddenstoelenwerkgroep NMV Zoetermeer

Prielenbos Parkeerplaats Restaurant Aa-Zicht (strand 1)

Handig om alvast te noteren

Woensdag 18 april om 20:00 uur

Annet de Jong lezing in het Buitenbeest.

Onderwerp: Zoetermeerse orchideeën met hun schimmels en insecten.

Spreker: Anneke Wagner.

Zondag 27 mei

Westerparkdag 't Westpunt in het Westerpark bij de Natuurtuin.

Zaterdag 2 juni

Grassendag PWG met Adrie van Heerden, 's ochtends theorie, 's middags naar buiten. Plaats van handeling volgt nog.

Zondag 17 juni

Bentwouddag

16 juni, 15 en 17 juni

Vooraankondiging Midzomerplantenjacht

Ingestuurd door Willemien Troelstra

In 2018 bestaat Floron 30 jaar. Daarom organiseren we in het weekend van 16 juni een Midzomerplantenjacht. Dat betekent dat we proberen iedereen te laten zien hoe leuk het is om naar wilde planten te kijken.

Een dag (weekend) vol plantenexcursies zodat iedereen kennis kan maken met (het inventariseren van) wilde planten.

Zaterdag 7 juli

Excursie plantenwerkgroepleden

excursie naar Voornes Duin o.l.v. Erik Ketting. Nader bericht volgt.

Teleflora voor starters

KNNV afd. Delfland

KNNV afdeling Delfland organiseert een cursus op afstand via e-mail: Teleflora voor starters.

De cursus is bedoeld voor mensen die planten op naam willen brengen, maar niet willen deelnemen aan cursussen en excursies met vaste tijden.

Inschrijven kan door een mail te sturen aan afdelingDelfland@knnv.nl.

De kosten zijn € 50,00. De inschrijvingstermijn sluit op 15 maart 2018. Kort daarna krijgen de cursisten de eerste les toegestuurd. De cursus duurt 26 weken. [Voor meer informatie type hier](#)

5000 soorten jaar in het NP Hollandse duinen

Ingestuurd door Nico Buiten

Op 6 januari is de aftrap gegeven voor het Floron project 5000-soortenjaar in het NP Hollandse Duinen.

Hiermee verbonden zijn in het planten seizoen een aantal activiteiten.

Deze worden toegelicht op: <http://www.eis-nederland.nl/5000soorten>

Ook het [Florokamp van 22, 23, 24 juni](#) in Noordwijk doet mee aan dit 5000 soortenjaar.

Hollands Duin
(Fred Reeder)

Nieuwe Driemanspolder

Fred Reeder

Infoborden en steeds meer werkzaamheden in de polder
(Fred Reeder)

Zittend in de randstadrail tussen Voorweg laag en Leidscheveen en kijkend naar het boerenland zie je het langzaam veranderen. De gehele polder wordt op de schop genomen en dat kan je nu al zien.

Wat er gaat gebeuren en hoe het uiteindelijk moet worden is te zien op een groot bord o.a. nabij de Voorweg rotonde en is terug vinden op de zeer informatieve website N3mp.nl.

Hier kunt u zich ook inschrijven voor een informatieve nieuwsbrief die op gezette tijden verschijnt,

Van het VleermuisPlatformZoetermeer

Johan Vos

Op vrijdag 10 november jl. om 15.30 uur werd in stadsboerderij 'Het Buitenbeest' aan de Voorweg het rapport van de batloggermetingen van 2016 aan wethouder Paalvast overhandigd. Marga van der Tol vertelde tijdens de presentatie van het rapport hoe het een en ander tot stand was gekomen.

De batlogger is een apparaat dat de vleermuis signalen opneemt en in zijn geheugen opslaat. Vervolgens kunnen met behulp van bijgeleverde software de opgenomen geluiden worden geanalyseerd. Het determineren van de geluiden gebeurt door vrijwilligers en is een tijdrovende zaak. Niet altijd geeft de software een eenduidig antwoord op de vraag welke soort het betreft. Soms

Wethouder Paalvast, Wilco Pot en Marga van der Tol (Johan Vos)

moeten deskundigen ingeschakeld worden die dan meestal alsnog uitsluitsel kunnen geven.

In 2016 zijn gedurende 51 nachten op 27 Zoetermeerse adressen met behulp van de batlogger de langs vliegende vleermuizen. ('vleermuispassages') gemeten. Dit heeft 16639 passages opgeleverd van 8 verschillende (waaronder 3 zeldzame) soorten. Wat opvalt is dat de meeste vleermuizen in het westelijk deel van Zoetermeer worden waargenomen.

De gegevens doen o.a. vermoeden dat er in Zoetermeer vaste verblijfplaatsen (kolonies) van Water-/Meervleermuizen, Rosse vleermuizen, Gewone dwergvleermuizen en Laatvliegers zijn. Het is een mooie uitdaging om deze verblijfplaatsen in kaart te brengen zodat ze in de toekomst beter beschermd kunnen worden.

Oproep

Het Zoetermeerse vleermuismeetnet heeft voor een deel nog onvoldoende dekking.

Wij doen dan ook een oproep aan iedereen die dit leest om een locatie (tuin of balkon) beschikbaar te stellen. Onze voorkeur gaat daarbij uit naar locaties in het zuiden (Rokkeveen), midden (Dorp, Stadscentrum) en oosten (Oosterheem).

En U hoeft er niet voor op te blijven!

Ook hebben we dringend behoefte aan mensen die willen helpen de verzamelde data uit te werken.

We meten deze winter door dus hebben we heel veel meer waarnemingen te verwerken.

Voor het bathopperrapport 2016 plus bijlage kunt u terecht op de website van het Vleermuisplatform: www.vleermuisplatformzoetermeer.nl

Daar kunt u zich ook aanmelden als u mee wilt doen met het realiseren van een fijnmaziger vleermuismeetnet.

Zoetermeer uitgeroepen tot bijvriendelijke gemeente

Johan Vos

Uitreiking bord "Zoetermeer zoemt" op 28 november in Amersfoort (internet)

Op 28 november 2017 werd in Amersfoort aan de 5 gemeenten die meedoen aan het project "Groene cirkels, bijenlandschap" de eretitel "bijvriendelijke gemeente" verleend.

Om die reden kreeg Hendrik Baas, samen met vertegenwoordigers uit Leiderdorp, Leiden, Zoeterwoude en Alphen aan den Rijn het daarbij behorende titelbord uitgereikt. Binnen de gemeente zal hiervoor een geschikte plek gevonden moeten worden.

Bij deze eretitel hoort:

1. Een communicatiepakket om deze erkenning te delen,
2. 10 tot 20 bijvriendelijke bomen,
3. Een cursus bijvriendelijk groenonderhoud en burgerparticipatie en
4. De mogelijkheid om mee te doen aan de verkiezing van de bijvriendelijkste gemeente van Nederland 2018.

Hoewel de uitgangssituatie voor wilde bijen in Zoetermeer, met zijn vele hectares natuurlijk groen niet slecht is, valt er ook in onze stad nog veel winst te boeken.

De gemeente probeert al vele jaren, o.a. via afspraken met aannemers, het maai-beheer zo te organiseren dat bijen en vlinders daarvan optimaal kunnen profiteren. Maar soms worden de afspraken niet nagekomen, zit het weer tegen of protesteren bewoners tegen een in hun ogen slordig beeld.

Samen met de wetenschap, overheden, bedrijven, beheerders, maatschappelijke organisaties, boeren, imkers en burgers wordt er, onder de vlag van de Groene cirkel, bijenlandschap al een aantal jaren samengewerkt aan het creëren van meer ruimte voor wilde bijen.

Daartoe heeft bijvoorbeeld onze eigen KNNV-plantenwerkgroep gedurende een aantal jaren de vegetatie in de berm van het regionaal fietspad 90 in kaart gebracht. De bedoeling is dat deze rapportages bijdragen aan het verbeteren van het provinciale maai-beheer. Wij rapporteerden daarover regelmatig in onze Nieuwsbrief.

Dat de Nederlandse wilde bijen in gevaar zijn mag inmiddels als bekend verondersteld worden.

Het was dus hoog tijd voor een landelijke actie! Die actie werd op 28 november 2017 in Amersfoort gestart met het Inspiratieseminar "Nederland Zoemt". De helft van alle 358 soorten wilde bijen is bedreigd en dat is zorgwekkend als we bedenken dat tachtig procent van onze eetbare gewassen afhankelijk is van bestuiving door bijen en andere insecten.

De bedreigingen waar veel insecten mee te kampen hebben is gebrek aan voedsel (nectar) en nestgelegenheid. Dit alles als gevolg van onze manier van voedsel produceren, van het inrichten en grootschalig beheren van ons groen en van onze neiging om de directe woonomgeving te verstenen. Bijen gedijen slecht in een aangeharkt landschap met gazons en berm van waaruit vrijwel alle bloemen zijn verdwenen.

Nederland Zoemt wil hieraan een eind maken door te zorgen dat er meer ruimte komt voor bloemrijk groen en nestgelegenheid voor wilde bijen.

[Nederland Zoemt](#) is een project van LandschappenNL, Natuur & Milieu, IVN, Naturalis en wordt mogelijk gemaakt door een extra bijdrage van de Nationale Postcode Loterij.

Hoe beheer je een bijenlandschap

Johan Vos

Specifieke kennis over bijen en groenbeheer zijn nodig om het groen zo in te richten en te beheren dat het aantrekkelijk is voor bijen. De schrikbarende achteruitgang van de hoeveelheid insecten, onlangs gemeten in Duitse natuurgebieden heeft ons doen beseffen dat er iets compleet mis is met

Laat je gemeente zoemen

ons landschap. Dat geldt met name voor het 'groene hart' waar het agrarisch landschap dominant is en Engels raaigras en Maïs de meest voorkomende soorten zijn. Natuur- en stedelijk gebied daarentegen zijn eilanden in een zee van cultuurlandschap waar de biodiversiteit gunstig afsteekt bij die van het agrarisch gebied.

In Zoetermeer is door de jaren heen altijd veel aandacht geweest voor bloemrijke bermen met als gevolg dat deze groeistad, wat de insecten (dagvlinders) betreft, relatief goed scoorde. Ondanks deze gunstige uitgangssituatie ontkomt ook Zoetermeer niet aan een aantal landelijke trends. Zo zorgde een hele reeks van bezuinigingen voor vergroving van het (natuurlijk) groenbeheer. Het opheffen van de gemeentelijke groendienst heeft het leveren van maatwerk niet bepaald gemakkelijker op gemaakt en ervoor gezorgd dat veel lokaal verkregen kennis verloren is gegaan.

Niet alleen bij de gemeente maar ook bij de provincie hebben soortgelijke ontwikkelingen plaatsgevonden. Na jaren van zorgvuldig bermbeheer waar het beheer werd afgestemd op de aanwezige of gewenste begroeiing verdween de aandacht hiervoor weer langzaam. Het gevolg was dat veel provinciale bermen niet langer gehooïd, maar

Communicatiezuil op het terrein van Archeon (Johan Vos)

geklepeld werden en het maaisel niet meer werd afgevoerd. Aannemers kozen vaak zelf voor maaitijdstippen die goed uitkwamen. Met de wilde bijen en dagvlinders als

aanleiding is de aandacht voor nectar producerende bermen en graslanden weer helemaal terug van weggeweest. Het project 'Groene Cirkels, Bijenlandschap' heeft het doel om het groenbeheer zo te organiseren dat er meer 'leefruimte' komt voor wilde bijen, dagvlinders en zweefvliegen. Een van de sleutelwoorden daarbij is samenwerking. In **het project Groene Cirkels, Bijenlandschap werken een groot aantal instanties samen waaronder Provincie Zuid-Holland, Heineken, Vlinderstichting, EIS Kenniscentrum Insecten, Wageningen**

Environmental Research, Archeon, een aantal gemeenten waaronder Zoetermeer. Op het terrein van Archeon waren op 31 oktober 2017 een groot aantal groenbeheerders bijeen gekomen om met elkaar van gedachten te wisselen over een zo ideaal mogelijk maaibeheer. Dit alles ten behoeve van een brochure over dit onderwerp die momenteel in de maak is bij Wageningen Environmental Research en begin 2018 klaar moet zijn. Naast dit initiatief wordt er, in samenwerking met de provincie Zuid-Holland, ook een helpdesk Bijenlandschap ingericht. Hier kunnen groenbeheerders van openbaar en privaat groen gratis advies krijgen over bijvriendelijke inrichting en beheer.

Onderzoek aan bijenhôtels op het terrein van Archeon (Johan Vos)

Ook fietspad 90 valt onder dit beheer (Johan Vos)

Losse waarnemingen

Johan Vos

Opnieuw een Klein vliegend hert (*Dorcus parallelipedus*) in het Buytenpark

Dick van Asperen deed de tweede waarneming van deze, voor onze regio zeldzame keversoort in de meest noord-westelijk hoek van het Buytenpark op 16 augustus 2017. Over de eerste waarneming, die een jaar eerder plaats vond deed Arno van Berge Henegouwen verslag in het Streekblad van 20 oktober 2016. Het Klein vliegend hert is vooral bekend uit Zuid Limburg, Oost Brabant en Gelderland waar ze plaatselijk algemeen voorkomt.

Het Klein vliegend hert is met een lengte van 19 tot 30 mm veel kleiner dan zijn grotere broer, het Vliegend hert. Zowel de mannetjes als de vrouwtjes van het Klein Vliegend hert lijken op de vrouwtjes van het Vliegend hert. Het verschil tussen beide soorten zit in de grootte van de kaken van de mannetjes en in de kleur van de dekschilden. De kevers zijn zowel overdag als 's nachts actief maar moeilijk te vinden.

Het klein vliegend is, evenals het Vliegend hert een keversoort die zijn eieren legt in vermolmd hout van diverse loofboomsoorten. Na een jaar verschijnen de volwassen kevers.

Conclusie: de aanwezigheid van dode stammen vergroot de biodiversiteit van een gebied, in dit geval het Buytenpark, een mooie illustratie van de oude slogan: dood hout leeft!

Klein vliegend hert (Dick van Asperen)

Zuidelijk spitskopje (*Conocephalus discolor*)

Zuidelijk spitskopje
(Arno van Berge Henegouwen)

Op 24 september nam Arno van Berge Henegouwen in het Buytenpark op de telpost een Zuidelijk spitskopje waar. Het Zuidelijke spitskopje is een soort die recent zijn verspreidingsgebied naar het noorden heeft weten uit te breiden. De eerste gedocumenteerde Zoetermeerse waarneming is uit 2004 uit het van Tuijllpark. Floris Brekelmans bracht daar de beschermde soorten in kaart en noteerde tegelijkertijd ook bijzondere waarnemingen.

Krasser op barnsteenslakje
(Arno van Berge Henegouwen)

Krasser (*Chorthippus parallelus*)

Op 31 juli nam Arno van Berge Henegouwen in het Westerpark een Krasser waar. De Krasser is een kleine veldsprinkhaan die qua kleur sterk kan variëren. Krassers komen vooral in grazige begroeiingstypen voor. Ten

opzichte van soorten als Ratelaar prefereren ze een vochtigere omgeving. De Krasser is een sprinkhaansoort die in 1997 in het KNNV-Kwartaalbericht nr. 18 door Adri van Heerden werd aangekondigd en sindsdien verscheidene keren in Zoetermeer is waargenomen, o.a. in 2005 aan de natuurvriendelijke oevers van de Meerpolderdijk.

Klein glaskruid (*Parietaria judaica*)

2017 heeft opvallend veel nieuwe groeiplaatsen van Klein glaskruid opgeleverd. Tot nu toe was de wijk Seghwaert het centrum van haar verspreiding in Zoetermeer maar daar zijn nu Meerzicht en Buytenwegh bijgekomen. Wat de laatste wijk betreft gaat het om een gigantische groeiplaats in de verharding aan de Duke Ellingtonrode die op 7 oktober door Martin Hofstra op Waarneming.nl werd gemeld. Ook hier gaat het om de overgang van de horizontale naar de verticale verharding in een overwegend stenig woonbuurtje .

Klein glaskruid aan de Duke Ellingtonrode
(Johan Vos)

Uit de plantenwerkgroep

Joke de Ridder, Wim de Liefde, Fred Reeder en Johan Vos

1. Op zoek naar varens

Detailfoto Wijfjesvaren (Tilly Kester)

dat we het verschil tussen Mannetjesvaren en de Geschubde mannetjesvaren kunnen onderscheiden. Een over vrijwel de hele lengte geschubde stengel hebben we aangehouden als kenmerkend voor de *Dryopteris affinis*.

Toen zijn we naar de andere kant van het bos gefietst en hebben daar het laarzenpad gelopen. Het is een stuk bos waar een paar jaar geleden de grote populieren gekapt zijn. Hier stonden verrassend veel (kleine) Mannetjes- en Brede stekelvarens, jonge exemplaren. Hier ook veel Brede wespenorchissen en een Tongvaren. Het was de moeite waard!

De op een na laatste activiteit van de PWG was ook dit jaar weer een zoektocht naar varens in het Balijbos. Op zaterdag 11 november startten we om 10.00 uur met z'n vijven (Lucas Breedveld, Tilly Kester, Winny Koelé, Henk Lubberding en Joke de Ridder) richting braamstruweel waar we de vorig jaar ontdekte Geschubde mannetjesvaren, Wijfjesvaren, Zachte naaldvaren en de *Dryopteris cycadina*, opzochten. De laatste was de ontdekking van Lucas van vorig jaar. Het op naam

brengen van varens blijft lastig, maar al doende leren we jaarlijks bij. We zijn al blij

Akkerdistel. De meest waargenomen soort in Zoetermeer
(Fred Reeder)

2. De databank met Zoetermeerse plantenwaarnemingen

Direct na de oprichting van de plantenwerkgroep in 1994 zagen we al het belang in van het opslaan van onze plantenwaarnemingen in een eigen databank. Het was de tijd van de opschrijfboekjes en papieren formulieren en het zou nog vele jaren duren voordat Waarneming.nl en de NDFF (Verspreidingsatlas) ontwikkeld zouden worden. We zijn Wim de Liefde dan ook veel dank verschuldigd voor het vele werk wat daar aan vast zat. Maar ook nu nog besteden Wim en Johan jaarlijks veel tijd en energie aan het digitaal verwerken van alle plantenwaarnemingen. Dat zijn er jaarlijks gemiddeld zo'n 1400. Na de lokale verwerking gaan onze waarnemingen via een speciaal daarvoor ontworpen digitaal formulier naar Floron, waarna ze, na validatie in de NDFF terecht komen.

Onze databank is inmiddels 37.477 waarnemingen van 794 taxa rijk. Vrijwel al deze waarnemingen zijn afkomstig van Zoetermeers grondgebied (37,06 KM2 groot). Een gering aantal waarnemingen (1084) van net buiten Zoetermeer, waaronder het land van boer Freek (gem. Zoeterwoude), het Bentwoud (gem. Alphen aan de Rijn) en het Balijbos (gemeente Pijnacker-Nootdorp).

Door het actueel houden van een lokale database zijn we in staat om veel extra informatie te genereren. Zo kunnen we gemakkelijk overzichten maken van het aantal soorten en waarnemingen

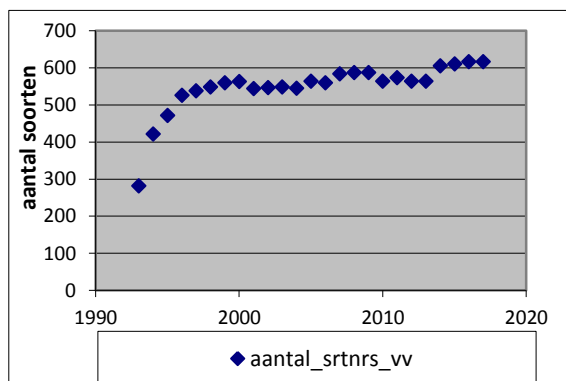

Fig. 1 Aantal soorten voortschrijdend per 5 jaar

per 5 jaar. Dat geeft een veel reëler beeld van de ontwikkeling van de botanische diversiteit in het stedelijk gebied dan de vergelijking van periodes van voor en na 1990 die op Verspreidingsatlas standaard te vinden zijn. In Zoetermeer schommelt het totaal aantal taxa per 5 jaar al jaren rond de 600. (fig. 1)

Floristen zijn vaak geneigd om te zoeken naar zeldzame soorten. Om deze soorten te kunnen beschermen is het in kaart brengen van de groeiplekken van deze soorten van essentieel belang. Om het "ecologisch rendement" van de

lokale flora en vegetatie beter te kunnen inschatten zijn de meest voorkomende soorten wellicht van minstens even groot belang.

Een aardig beeld biedt het overzicht van de top tien van de meest waargenomen soorten in Zoetermeer. (fig. 2)

	Wet. Naam	Ned. Naam	Aantal keer waargenomen
1	Cirsium arvense	Akkerdistel	321
2	Urtica dioica	Grote brandnetel	319
3	Glechoma hederacea	Hondsdrif	316
4	Dactylis glomerata	Kropaar	298
5	Phragmites australis	Riet	291
6	Holcus lanatus	Gestreepte witbol	289
7	Ranunculus repens	Kruipende boterbloem	282
8	Jacobaea vulgaris sl.	Jakobskruid	279
9	Plantago lanceolata	Smalle weegbree	274
10	Ridderzuring	Rumex obtusifolius	272

Fig. 2 De meest waargenomen soorten in Zoetermeer in de periode 1989 - 2017

3. Eindejaars Plantenjacht 2017

Op donderdag 28 december vond weer de traditionele Eindejaars Plantenjacht plaats. Na een gemeenschappelijke lunch in de Bakkerwinkel liep een groepje floristen (Anke de Bruin, Casper Hilvers, Tilly Kester, Henk Lubberding, Fred Reeder, Joke de Ridder, Johan Vos en Anneke Wagner) richting Palenstein. Daar startte om 13.45 uur de jacht op bloeiende plantensoorten. Dit initiatief van Floron vindt jaarlijks in heel Nederland plaats in de periode van Kerst tot 3 januari. De bedoeling is om op een wandeling van één uur alle bloeiende plantensoorten vast te leggen. Na een uur hadden we 24 soorten bloeiend aangetroffen. Voor het overgrote deel waren het dezelfde soorten van vorig jaar, de Kleine maagdenpalm, het Dalmatiëklokje en de Goudsbloem waren nieuw. De soort is het meest bloeiend werd aangetroffen was de Paarse dovenetel, de meeste discussie leverde de Kluwen- en Gewone hoornbloem op.

De plantenjagers. Een niet zo florissante Paardenbloem wordt ook genoteerd. Hij staat in bloei. (Fred Reeder)

4. Staat deze plant(en) er nog?

Door de jaren heen hebben we bijzondere plantensoorten zien verschijnen en verdwijnen. Zo gaat dat in een stad. Veel planten en dieren lijden er een nomadisch bestaan. Vaak hebben we geen idee hoe bepaalde soorten Zoetermeer hebben weten te bereiken, maar het is altijd leuk om daarover te filosoferen. Daar zijn soorten bij die we maar een enkele keer hebben waargenomen.

Vanwege het actueel houden van ons plantenbestand willen we plantenliefhebbers oproepen om te kijken of die bewuste soorten er nog staan. Daartoe zullen we ieder kwartaal een oproep doen om uit te kijken naar een bijzondere plantensoort en vermelden waar deze in het verleden is waargenomen.

Gulden boterbloem (Fred Reeder)

Actuele waarnemingen van deze soort, het liefst voorzien van **een foto** met locatieomschrijving (met **GPS**-gegevens) en een inschatting van het **aantal planten** mailen naar: **zoetermeer@knnv.nl**

Oproep

De eerste soort waarvan we de groeiplaatsgegevens graag willen actualiseren is de **Gulden boterbloem** (*Ranunculus auricomus*)

Tussen de Valenberg en de Tijberg loopt een wandel (fiets) pad tussen een aantal grasveldjes door. Op een van deze veldjes zijn in 2009 en in 2014 planten van deze soort gevonden. Het gaat om een boterbloemsoort die er zo op het eerste gezicht wat verfromfaaid uitziet. Soms zijn niet alle kroonbladen volledig ontwikkeld, soms ontbreken ze zelfs geheel.

De Gulden boterbloem is de vroegst bloeiende boterbloemsoort, die al eind maart, begin april bloeit. Het gaat om een vrij zeldzame soort die zowel in bossen als in grasland kan voorkomen. Hoe deze plantensoort hier terecht is gekomen hebben we tot nu toe niet kunnen achterhalen.

Geneeskrachtige planten in het Buytenpark

Joke de Ridder en Winny Koelé

Het Buytenpark is in de 80-er jaren ontstaan op een puinafvalgebied. We zien hoogteverschillen en daardoor droge en natte gedeelten.

Het gebied heeft vooral de kans gekregen om zichzelf te ontwikkelen.

Wat ons opvalt is de ruigte en het open karakter.

Het is verrassend hoeveel geneeskrachtige bomen, heesters en kruiden we hebben ontdekt tijdens onze excursie (van het IVN, werkgroep geneeskrachtige en eetbare planten) in juni 2017.

We willen er een aantal onder de aandacht brengen.

Meidoornbessen (Fred Reeder)

Van de **Meidoorn (Crataegus spec.)** worden zowel de bloesem als de bessen gebruikt. Het is een middel voor hart en bloedvaten, het reguleert de bloeddruk en werkt cholesterolverlagend. Ook heeft Meidoorn een vochtafdrijvend effect.

Vlier (Sambucus nigra) is bij veel deelnemers aan een excursie wel bekend als sap en als vlierbloesemthee of –gelei.

Schietwilg (Johan Vos)

Tijdens een IVN excursie plukken we vlierbloesem om er ter plekke thee van te maken. Vlier werkt heel goed bij griep en verkoudheid. Je gaat er van zweten. Voor een recept van de gelei moet je bij

Anke de Bruijn zijn!

Vlier (Fred Reeder)

Wilg (Salix alba)

De naam Salix is van Keltische oorsprong en betekent 'dichtbij het water'. De soortnaam 'alba' (wit) duidt op het licht zilverachtige blad.

De bekende knotwilg of schietwilg groeit op vochtige plaatsen en is karakteristiek voor het Nederlandse landschap. Het jonge hout is zeer buigzaam en wordt gebruikt voor het vlechten van manden en zinkstukken.

De stof salicine, die voornamelijk in de bast voorkomt, wordt in het lichaam omgezet tot salicylzuur. Dit werkt pijnstillend, ontstekingsremmend en bloedverduunnend. Samen met Vitamine C, kalium en calcium maakt dit de Wilg tot een zeer goed middel bij acute ontstekingen, koorts en reuma.

Uit de paddenstoelenwereld

Fred Reeder met dank aan Sinie de Jonge

Al weer een paar jaar loop ik met enige regelmaat mee met de *paddenstoelenwerkgroep om wat meer van te weten te komen over paddenstoelen en wat foto's te maken. Het verbaast mij iedere keer weer hoeveel soorten er op een zoektocht van zo'n 2 uur genoteerd worden. Op mijn wandelingen door Westerpark, Buytenpark en Balij kwam ik zelden paddenstoelen tegen, wel veel planten maar daar ben ik dan ook op gefocust. Toch waren de paddenstoelen er wel

degelijk, ik zag ze alleen niet. Als je van het pad afwijkt en goed kijkt tussen het rottende hout en bij boomstronken zie je ze wel. Soms zijn ze zo klein dat je een kenner nodig hebt om je er op te wijzen; de wat grotere soorten zie je dan vanzelf. Als je dit ook zelf wilt ervaren, loop dan eens mee met een paddenstoelenexcursie van het IVN of zoals ik met de paddenstoelenwerkgroep. In dat laatste geval is het zinvol om eerst even contact op te nemen

Gewone glimmerinkzwam (*Coprinus micaceus*)

Gewone Wimperzwam (*Scutellinia scutellata*) met Sinie de Jonge. De agenda van de werkgroep en het tel. nummer van Sinie zijn te vinden op de websites van het IVN en de KNNV-afd. Zoetermeer. Ik ben van plan om ieder kwartaal, aan de hand van wat foto's te laten zien wat er zoal in Zoetermeer aan paddenstoelen gevonden wordt. Ik maak hierbij geen onderscheid tussen zeldzame of algemeen voorkomende soorten maar kies gewoon voor een aantal soorten die met goed opletten, met het blote oog gewoon waarneembaar zijn in de Zoetermeerse parken.

* De paddenstoelenwerkgroep is onderdeel van de NMV (Nederlandse Mycologische Vereniging)

Elzenweerschijnzwam (*Inonotus radiatus*)

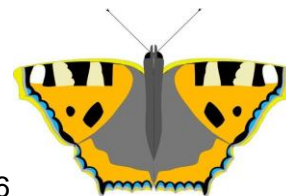
Lilasatijn vezelkop (*Inocybe lilacina*)

Gewoon fluweelpootje (*Flammulina velutipes*)

Oranje aderzwam (*Phlebia radiata* Fr.)

Tenslotte

Fred Reeder

Dit is de eerste nieuwsbrief waarbij we over zijn gegaan naar een andere invulling. Verdere uitwerking hiervan volgt het komend jaar. Bijgaande foto's laten zien dat in dit jaargetijde de natuur ook zo

maar ineens een andere invulling aan het landschap kan geven. Na regen, sneeuw en storm nu op naar het voorjaar. In april melden we ons weer.

Herfst in de Balij
(Fred Reeder)

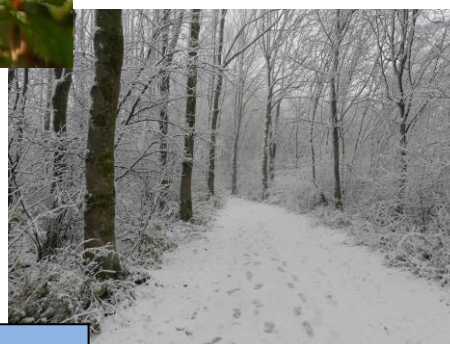
Herfst in de Balij
(Fred Reeder)

Groenling eet
rozenbottels in
de tuin
(Fred Reeder)

Sneeuw in het
Westerpark
(Fred Reeder)

Sneeuw in het
Westerpark
(Fred Reeder)

Winter

Als geen vogel meer vlucht
Als wegtrekken niet meer nodig is,
omdat de herfstachtige zachtheid
de wintermaanden overneemt.

Waar woont de winter dán?

M.

Samenstelling: Johan Vos en Fred Reeder

Lay-out: Fred Reeder

De redactie dankt: Dick van Asperen, Arno van Berge Henegouwen, Nico Buiten, Sinie de Jonge, Tilly Kester, Winny Koelé, Wim de Liefde, Henk Lubberding, Joke de Ridder, Marga van der Tol en Anneke Wagner voor hun bijdragen.

Volgende Nieuwsbrief

De volgende nieuwsbrief zal 1st helft van april 2018 verschijnen.

Kopij van de leden voor de nieuwsbrief voor 25 maart 2018 richten aan het e-mail adres van Fred Reeder.

Reacties op deze nieuwsbrief gaarne via e-mail richten aan de KNNV Zoetermeer.